

УДК 574.42(476)

Я. М. Сцепановіч, вяд. нав. супр., д-р біял. навук
(ІЭБ імя В. Ф. Купрэвіча НАН Беларусі, г. Мінск)

ДЫНАМІКА ЎЗНАЎЛЕННЯ ДРЭВАВА-ХМЫЗНЯКОВАЙ РАСЛІННАСЦІ НА ЛУГАХ, БАЛОТАХ І ПОСТСЯЛІБНЫХ ТЭРЫТОРЫЯХ БЕЛАРУСІ

Прыродная травяністая расліннасць лясной зоны за выключэннем паплавоў буйных рэк, як вядома, другаснага паходжання. Свайму існаванню на водападзелах і ў далінах малых рэк і азёр яна абавязана ў абсалютнай большыні гаспадарчай дзейнасці чалавека. Спыненне ці зніжэнне, у прыватнасці, сенажацева-пашавага выкарыстання ўгоддзяў выклікае ўзнаўленчыя сукцэсіі, канцавым вынікам якіх будуць дрэвава-хмызняковыя і лясныя фітацэнозы.

Намі праведзены назіранні за часовай і прасторавай дынамікай расліннасці на лугах, балотах і постсялібных тэрыторыях на працягу трох дзесяцігоддзяў, у т. л. у рамках выканання заданняў Нацыянальнай сістэмы маніторынгу навакольнага асяроддзя ў Рэспубліцы Беларусь. Так, назіраецца самаўзнаўленне і актыўнае пашырэнне дрэў і хмызнякоў. У выніку гэтага скарачаюцца плошчы кармавых угоддзяў: толькі за 2016 г. по краіне лугі скараціліся на 46,0 тыс. га, або 1,7%, балоты – на 13,8 тыс. га, або 1,7%, а за апошнія 12 гадоў – адпаведна на 552,1 тыс. га, або 16,8% і 106,5 тыс. га, або 11,6%. Гэты працэс тэндэнцыйны на працягу дзесяцігоддзяў, за выключэннем 1986–1988 і 1998–2005 гг. Прычынай таму ў найбольшай ступені з’яўляецца спыненне гаспадарчага выкарыстання ўгоддзяў – касьбы і выпасу, асабліва на дробнаконтурных участках, у далінах малых рэк, а таксама на асушаных землях і ворыве. За 2011–2015 гг. дрэвава-хмызняковая расліннасць пашырылася на 230,2 тыс. га, або 29,9%. Калі ў пачатку фармавання сеткі пунктаў маніторынгу лугавой і лугава-балотнай расліннасці (2001–2005 гг.) блізу 90 з 112 КУ былі чыстымі ад дрэвава-хмызняковай расліннасці, на астатніх яна не перавышала 10% плошчы (на асобных ППП – 35%), то ў 2017 г. чыстых КУ толькі 26. 28 КУ пакрытыя дрэвамі і хмызнякамі на 30–60%, а 4 – на 90–100% [1], г. зн. цалкам сфармаваліся лясныя супольніцтвы з характэрнай ім структурай і дамінаваннем дрэвастану.

ЛІТАРАТУРА

1. Сцепановіч, І.(Я.) М. Сучасны стан і стратэгія ўстойлівага выкарыстання лугавой расліннасці Беларусі / І. М. Сцепановіч // Природные ресурсы. – 2017. – № 2. – С. 58–74.